

IV. ÚS 606/03

> Svoboda projevu tvoří jeden z nejpodstatnějších základů demokratické společnosti, skutečně jednu ze základních podmínek pro její rozvoj a pro seberealizaci jednotlivce. Článek 10 odst. 1 Úmluvy, podléhající omezení stanovenému v odstavci 2 citovaného článku Úmluvy, je aplikovatelný nejenom na "informace" nebo "ideje", které jsou vnímány příznivě či neutrálně, ale také na ty, které uráží, pohoršují, šokují, rozrušují - stát nebo jakoukoliv část populace. Ti, kteří vytvářejí, vykonávají, rozšiřují nebo vystavují umělecká díla, přispívají k výměně idejí a názorů, což je neodmyslitelné od demokratické společnosti.

Umělci a ti, kteří propagují či rozšiřují jejich díla, však nejsou imunní před možností, že jejich právo na svobodu projevu, zakotvené v článku 10 odst. 2 Úmluvy, bude omezeno. Kdokoliv vykonává svoji svobodu projevu, bere na sebe, v souladu s jednoznačným zněním druhého odstavce čl. 10 Úmluvy, "povinnosti a odpovědnost"; jejich rozsah bude záviset na dané konkrétní situaci a prostředcích, které používá. >

Ústavní soud ČR

rozhodl dne 19. dubna 2004 v senátě ve věci ústavní stížnosti T. V., zastoupeného JUDr. P. N., advokátem, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 12. 2002, čj. 9 To 414/2002-344, a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 4. 2002, čj. 2 T 36/2002-290, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění

Návrhem doručeným Ústavnímu soudu dne 26. 11. 2003 se stěžovatel domáhal, aby Ústavní soud nálezem zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 12. 2002, čj. 9 To 414/2002-344, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 4. 2002, čj. 2 T 36/2002-290, a věc přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k novému projednání a rozhodnutí. Dále navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost podle § 39 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, projednal a rozhodl přednostně jako věc naléhavou.

Z obsahu ústavní stížnosti samotné a z vyžádaného spisu vedeného nalézacím soudem pod sp. zn. 2 T 36/2002 vyplývá, že napadeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 4. 2002 byl stěžovatel uznán vinným ze spáchání trestného činu ohrožování mravnosti dle § 205 odst. 1 tr. zákona a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 4 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 2 let. Dále mu byl uložen peněžitý trest 40.000,- Kč a pro případ jeho nevykonání ve stanovené lhůtě náhradní trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců. Podle zjištění obvodního soudu stěžovatel se dopustil trestného činu tím, že jako jednatel společnosti R.-E., s.r.o. v době od 29. 9. 1997 do 21. 1. 2002 vyráběl, rozšiřoval, uváděl do oběhu a činil veřejně přístupnými na území České republiky i v zahraničí, pornografická díla - videokazety ohrožující mravnost tím způsobem, že se v nich objevuje násilí, neúcta k člověku a jiné sexuálně patologické praktiky.

Odvolání stěžovatele do výroku o vině i trestu Městský soud v Praze napadeným usnesením ze dne 4. 12. 2002 zamítl.

Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud ČR podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. řádu usnesením ze dne 26. 8. 2003, čj. 3 Tdo 806/2003-375, odmítl s odůvodněním, že bylo podáno z jiného důvodu, než je uvedeno v § 265b tr. řádu.

Stěžovatel tvrdí, že napadenými rozhodnutími obecných soudů (a v řízení jim předcházejícím) byl porušen zákon, a to v takovém rozsahu a způsobu, že to v konečném důsledku vedlo k porušení jeho ústavně zaručených základních práv na soudní ochranu a spravedlivý proces zakotvených v čl. 8 odst. 2, čl. 36 odst. 1, čl. 38 a čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), a ústavně zaručeného základního práva na svobodu umělecké tvorby zakotveného v čl. 15 odst. 2 a základního práva na svobodu projevu a na informace, na vyjadřování svých názorů slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i na svobodné vyhledávání, přijímání a rozšiřování idejí a informací bez ohledu na hranice státu a při nepřipustnosti cenzury, zakotveného v čl. 17 odst. 1 - 3 Listiny.

Pokud jde o porušení práva na spravedlivý proces, stěžovatel obdobně jako v dovolání uvedl, že trestní stíhání proti němu bylo vedeno způsobem jiným, než který stanoví trestní řád (§ 2 odst. 1 tr. řádu). Usnesení o zahájení trestního stíhání neobsahovalo zákonem stanovené požadavky a jeho vady měly stejné důsledky, jako kdyby trestní stíhání vůbec nebylo zahájeno. Z vytykaných vad pak vyvozuje, že jeho odsouzením byl porušen čl. 8 odst. 2 Listiny a čl. 90 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava"). Stěžovatel dále obsáhle odůvodnil své tvrzení, že jeho odsouzení spočívá na nesprávném právním posouzení skutku či jiném hmotně právním posouzení soudy obou stupňů. Uvedl, že již soud prvního stupně nesprávným způsobem hodnotil a interpretoval v řízení provedené důkazy, rozhodl na základě nedostatečného dokazování a řadu v jeho prospěch svědčících důkazů, např. posudek filmového kritika V. H. a důkaz výsledkem znalce MUDr. R. U., odmítl. Odvolacímu soudu pak stěžovatel vytkl, že pochybení soudu prvního stupně převzal a nijak neodstranil. Soud prvního stupně se dle jeho názoru dopustil celé řady nesprávných posouzení a deformací důkazů, což se promítlo do jeho rozhodování o vině, a vůbec se nezabýval otázkou promlčení. Stěžovatel dále namítl nesprávné obsazení senátu odvolacího soudu výhradně ženami a uvedl, že rozhodnutí odvolacího soudu neobsahuje informace o složení senátu, což zakládá jeho nepřezkoumatelnost.

V rámci argumentace týkající se porušení práva na svobodu projevu stěžovatel poukázal na to, že Listina neobsahuje žádné ustanovení o možnosti omezovat uměleckou tvorbu za účelem ochrany mravnosti, z čehož dovodil, že umělecká tvorba nemůže být nemravná. Je přesvědčen, že kvalifikací jeho umělecké tvorby jako výroby a šíření pornografického díla došlo k porušení ústavních práv a že byl postižen za to, že se veřejně přihlásil k sexuální minoritě a otevřeně prezentoval své sexuální postoje. Pornografický charakter vyráběných a rozšiřovaných děl nebyl prokázán a nebyl proveden jediný důkaz, který by vyvracel jeho tvrzení, že se nejedná o pornografická díla, nýbrž o umělecké ztvárnění dosud společensky tabuizované oblasti lidské sexuální intimity dotýkající se reálně existující společenské minority s plnými občanskými a lidskými právy a svobodami. Při hodnocení společenské nebezpečnosti se nikdo nezabýval ani otázkou způsobu šíření předmětných filmů a cílovou skupinou jejich konzumentů. Z listinných důkazů jím založených jednoznačně plyne, že předmětné filmy nejen že nejsou pro cílovou skupinu jejich konzumentů nijak škodlivé, nýbrž naopak v celkovém kontextu dokonce prospěšné (a to ve svém důsledku i pro celou společnost). Předmětné filmy byly nabízeny prostřednictvím zabezpečené internetové stránky. Konzumenty se měli stát především příslušníci úzké skupiny minoritní sexuální orientace, k níž sám stěžovatel náleží. Vzhledem k postupu soudů obou stupňů stěžovatel nabyt přesvědčení, že je fakticky státní mocí perzekuován pro svou sexuální orientaci a toto přesvědčení nabylo na intenzitě vzhledem ke složení senátu odvolacího soudu. Takto bylo porušeno jeho základní právo zakotvené v čl. 15 odst. 2 a čl. 17 odst. 1 až 3 Listiny.

Stěžovatel je toho názoru, že rozhodnutí o ústavní stížnosti je významné pro širší okruh blíže neurčených osob hlásících nebo patřících k téže sexuální minoritě jako stěžovatel a navrhl, aby věc byla posouzena jako naléhavá a vyřízena přednostně.

Městský soud v Praze, jako účastník řízení, ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že pokud

jde o procesní vady, které stěžovatel namítá, přezkoumával i řízení, které předcházelo vydání rozsudku soudu prvního stupně. Zabýval se jak námitkami uvedenými v odvolání, tak i správností dalších výroků rozsudku.

Ústavní soud vyžádal spis Obvodního soudu pro Prahu 4, sp. zn. 2 T 36/2002, a poté, co se seznámil s jeho obsahem, jakož i s obsahem dalších shromážděných podkladů pro rozhodnutí, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je třeba jako návrh zjevně neopodstatněný odmítnout, a to z následujících důvodů.

Tvrzení stěžovatele v odůvodnění ústavní stížnosti a jeho argumentace se týká především porušení ústavně zaručeného základního práva na spravedlivý proces, zakotveného v čl. 36 a násl. Listiny, resp. v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Z hlediska ústavních procesních práv zakotvených v citovaných článcích Ústavní soud konstatuje, že obsah pojmu "právo na spravedlivý proces" je širší a zahrnuje (ve své "trestní větví") mj. i právo zakotvené v čl. 8 odst. 1 Listiny (nikdo nesmí být stíhán jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon), stejně jako právo zakotvené v čl. 40 odst. 1 Listiny (jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy). Vzhledem k tomu, že právo na spravedlivý proces, jak je zakotveno v Listině, je absorbováno článkem 6 Úmluvy, bude Ústavní soud dále odkazovat pouze na čl. 6 Úmluvy, resp. na jeho "trestní větev".

Z hlediska garance práva stěžovatele na spravedlivý proces je nezbytné, aby obecné soudy důsledně respektovaly jeho právo na obhajobu a poskytly mu adekvátní a dostatečnou příležitost napadnout tvrzení obžaloby. Hodnocení a přípustnost důkazů je upravena trestním řádem a je především věcí obecných soudů, aby hodnotily skutková zjištění, která shromáždí. Ústavnímu soudu pak přísluší, aby posoudil, zda řízení jako celek, včetně způsobu předkládání důkazů, bylo spravedlivé (viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Delta z roku 1990). Ústavní soud konstatuje, že argumenty stěžovatele ve vztahu k porušení práva na spravedlivý proces (usnesení o zahájení trestního stíhání neobsahovalo zákonem stanovené náležitosti, odsouzení spočívá na nesprávném prvním posouzení skutku soudy obou stupňů, soud prvního stupně nesprávným způsobem hodnotil a interpretoval v řízení provedené důkazy a rozhodl na základě nedostatečného dokazování, řadu stěžovatelem navrhaných důkazů soud odmítl, odvolací senát byl nesprávně obsazen pouze ženami, rozhodnutí odvolacího soudu neobsahuje informace o složení senátu) již stěžovatel uplatnil v řízení před odvolacím soudem i v dovolání a jak odvolací tak i dovolací soud, se s nimi úplně a srozumitelně vypořádaly v odůvodnění svých rozhodnutí. Ústavní stížnost je tak v této části dle názoru Ústavního soudu pouhým opakováním argumentů uplatněných v řízení před obecnými soudy, s nimiž se tyto soudy dostatečným způsobem vyrovnaly, a nevyplývá z ní nic, co by projednávanou věc posunulo do roviny ústavněprávní. Tvrzení stěžovatele, že napadenými rozhodnutími obecných soudů, resp. v řízení jim předcházejícím, bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, Ústavní soud shledává zjevně neopodstatněným.

Druhá část stěžovatelovy argumentace se týká svobody umělecké tvorby zakotvené v čl. 15 odst. 2 Listiny a svobody projevu, zakotvené v čl. 17 Listiny, resp. v čl. 10 Úmluvy. V tomto směru bude Ústavní soud nadále odkazovat pouze na čl. 10 Úmluvy, zejména s ohledem na skutečnost, že jak svoboda umělecké tvorby, tak i svoboda projevu, jsou v tomto článku obsaženy, a v neposlední řadě i k tomu, že k aplikaci čl. 10 Úmluvy existuje četná judikatura Evropského soudu pro lidská práva (zejména viz např. rozsudek ve věci Müller a spol., 1988, z jehož argumentace Ústavní soud v této věci z valné části vychází).

Článek 10 Úmluvy stanoví:

"Článek 10
Svoboda projevu

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci. "

Dle přesvědčení Ústavního soudu stěžovatel nepochybně realizoval své právo na svobodu projevu tím, že vyráběl, rozšiřoval, uváděl do oběhu a činil veřejně přístupnými na území České republiky i v zahraničí videokazety, jejichž obsahem bylo především trestání mladých dívek oblečenými muži, v jednom případě ženou, kteří poškozené s obnaženými genitáliemi a prsy za použití různých pomůcek bili přes hýždě takovým způsobem, že to vyvolávalo krvavé šrámy, zhmoždění, bolest, která se projevuje z reakcí dívek mimikou i křikem, což podle znalce MUDr. R. U., CSc., mělo uspokojovat potřeby patologické formy sexuality sexuálních deviantů.

Stěžovatel tvrdil, že výrobou a rozšiřováním videokazet realizoval svobodu projevu ve formě uměleckého díla. K tomu Ústavní soud uvádí, že článek 10 Úmluvy sice výslovně nehovoří o svobodě uměleckého projevu, na druhé straně však ani nerozlišuje mezi různými formami projevu. Je však nesporné, že svoboda projevu zahrnuje též svobodu uměleckého vyjádření - zejména v rámci svobody přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky - která poskytuje možnost účastnit se veřejné výměny kulturních, politických a společenských informací a idejí všeho druhu. V tomto směru lze poukázat na svobodu umělecké tvorby výslovně zakotvenou v čl. 15 odst. 2 Listiny (která v sobě nepochybně svobodu uměleckého projevu zahrnuje), na znění věty první prvního odstavce článku 10 Úmluvy, která odkazuje na "rozhlasové, televizní nebo filmové společnosti", tj. média, jejichž aktivity se rozprostírají na poli umění, případně i na článek 19 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který zřetelně zahrnuje do rámce práva na svobodu projevu též informace nebo myšlenky "ve formě umění".

Dle přesvědčení Ústavního soudu je dále nesporné, že stěžovatel byl zřetelně poškozen "zásahem státních orgánů" při výkonu svého práva na svobodu projevu, a to tím, že byl Obvodním soudem pro Prahu 4 odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody a peněžitému trestu, což bylo potvrzeno Městským soudem v Praze. Taková opatření, která představují "tresty" nebo "omezení", nejsou v rozporu s Úmluvou toliko z důvodu samotného faktu, že zasahují do svobody projevu, neboť výkon tohoto práva může být omezen za podmínek obsažených v odstavci 2 článku 10 Úmluvy (resp. čl. 17 odst. 4 Listiny). Ústavní soud tudíž musel dále posoudit, zda ústavní stížností napadená rozhodnutí obecných soudů byla ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy "stanovena zákonem", sledovala jeden nebo více "legitimních cílů" a byla "nezbytná v demokratické společnosti" pro dosažení legitimního cíle nebo cílů.

Skutková podstata trestného činu, pro který byl stěžovatel odsouzen, je formulována v ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákona, jež zní:

"§ 205
Ohrožování mravnosti

(1) Kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí, dováží, provází nebo vyvází,

anebo za tím účelem přechovává pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost,

- a) která zobrazují dítě,
- b) v nichž se projevuje neúcta k člověku a násilí, nebo
- c) která zobrazují pohlavní styk se zvířetem,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci."

K formulaci (nejenom) skutkových podstat trestných činů Evropský soud pro lidská práva (dále jen "ESLP") vyjádřil názor, že ustanovení zákonů musí být natolik určitá, aby umožnila jednotlivci regulovat své chování a tudíž i předvídat, zda určitým chováním mohou zákon porušit. "Předvídatelnost" je tak jedním z požadavků obsažených v pojmu "stanoveno zákonem" použitého v čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Pravidlo chování nemůže být považováno za "zákon", pokud není formulováno s dostatečnou přesností, aby umožňovalo občanům - je-li to potřebné, s náležitou radou odborníka - předpokládat, do stupně, který je za daných okolností rozumný, důsledky, které předmětné jednání může mít [viz rozsudek ESLP ve věci Olsson, 1988, str. 30, odst. 61 (a)]. ESLP nicméně již zdůraznil nemožnost dosáhnout absolutní přesnosti při tvorbě zákonů, zejména v oblastech, v nichž se situace mění v závislosti na panujících názorech společnosti (viz rozsudek ESLP ve věci Barthold, 1985, str. 22, odst. 47). Potřeba vyhnout se nadměrné rigiditě a udržet krok s měnícími se okolnostmi, znamená, že četnými zákony jsou nevyhnutelně formulovány pojmy, které do většího či menšího rozsahu jsou neurčité. Trestněprávní ustanovení o pornografii (obscénosti) do této kategorie dle přesvědčení Ústavního soudu spadají. Je skutečností, že ustanovení § 205 tr. zákona samotný pojem pornografie nedefinuje, a tudíž jeho koncept musí být ozřejměn prostředky výkladu, s přihlédnutím k úmyslu zákonodárce a jeho účelu. Je ovšem zřejmé, že uvedenou relativní míru nejistoty snižují bližší vymezení obsažená v písmenech a) až c) § 205 odst. 1 tr. zákona. Ústavní soud je proto toho názoru, že ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákona výše uvedené kritérium předvídatelnosti splňuje, a je tudíž ústavně konformní. Z toho pak Ústavní soud dovodil, že odsouzení stěžovatele bylo "stanoveno zákonem" ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

Ústavní soud dále posuzoval, zda ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákona sleduje legitimní cíl. Přitom dospěl k názoru, že § 205 trestního zákona je formulován k ochraně veřejné morálky, a není žádný jiný důvod předpokládat, že při jeho aplikaci v daném případě obecné soudy sledovaly nějaké další cíle, jež by byly neslučitelné s Úmluvou. Navíc existuje přirozená vazba mezi ochranou morálky a ochranou práv jiných. Odsouzení stěžovatele tak dle názoru Ústavního soudu sledovalo legitimní cíl ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

Závěrem musel Ústavní soud posoudit otázku, zda sporný zásah, tj. napadený pravomocný odsuzující rozsudek, byl "nezbytný v demokratické společnosti" pro dosažení výše uvedeného legitimního cíle, tj. ochrany veřejné morálky.

Evropský soud pro lidská práva trvale zastává názor, že v článku 10 odst. 2 Úmluvy obsažené přídatné jméno "nezbytné" v sobě obsahuje existenci "naléhavé společenské potřeby" (viz rozsudek ve věci Lingens, 1986). Smluvní státy mají určitý prostor uvážení při posuzování, zda taková potřeba existuje, zejména při formulování skutkových podstat deliktů. Nicméně úkolem ESLP a v daném případě i Ústavního soudu, je posoudit, zda takto stanovené "omezení" nebo "trest" je slučitelný se svobodou projevu, jak je chráněna článkem 10 Úmluvy.

Při výkonu své dozorové jurisdikce se Ústavní soud nemůže sám omezit na izolované hodnocení napadených rozhodnutí obecných soudů; musí se na ně zaměřit ve světle případu jako celku, včetně dotčených videokazet, a kontextu, ve kterém byly vyráběny a rozšiřovány. Ústavní soud musí stanovit, zda daný zásah byl "přiměřený ke sledovanému legitimnímu cíli" a zda důvody uvedené

obecnými soudy k jeho ospravedlnění jsou "závažné a dostatečné".

V této souvislosti Ústavní soud, shodně s ESLP, konstatuje, že svoboda projevu, jak je zajištěna v odstavci 1 článku 10 Úmluvy, tvoří jeden z nejpodstatnějších základů demokratické společnosti, skutečně jednu ze základních podmínek pro její rozvoj a pro seberealizaci jednotlivce. Článek 10 odst. 1 Úmluvy, podléhající omezení stanovenému v odstavci 2 citovaného článku Úmluvy, je aplikovatelný nejenom na "informace" nebo "ideje", které jsou vnímány příznivě či neutrálně, ale také na ty, které uráží, pohoršují, šokují, rozrušují - stát nebo jakoukoliv část populace. Takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a snášenlivosti či velkorysosti, bez níž není "demokratické společnosti" (viz rozsudek ESLP ve věci Handyside, 1976). Ti, kteří vytvářejí, vykonávají, rozšiřují nebo vystavují umělecká díla, přispívají k této výměně idejí a názorů, což je neodmyslitelné od demokratické společnosti. Z těchto důvodů je také závazek státu nezasahovat přehnaně do svobody projevu zakotven v ústavní rovině.

Umělci a ti, kteří propagují či rozšiřují jejich díla, však nejsou imunní před možností, že jejich právo na svobodu projevu, zakotvené v článku 10 odst. 2 Úmluvy, bude omezeno. Kdokoliv vykonává svoji svobodu projevu, bere na sebe, v souladu s jednoznačným zněním druhého odstavce čl. 10 Úmluvy, "povinnosti a odpovědnost"; jejich rozsah bude záviset na dané konkrétní situaci a prostředcích, které používá (viz mutatis mutandis výše uvedený rozsudek Handyside, odstavec 49).

Odsouzení stěžovatele na základě § 205 tr. zákona bylo zamýšleno k ochraně morálky. Lze, s jistou výhradou, konstatovat, že není možné najít v právních a sociálních rádech smluvních států jednotné evropské pojetí morálky, i když je nesporné, že v právních a sociálních rádech smluvních států Rady Evropy jsou promítnuta pravidla chování, která jsou platná po staletí a jsou neměnná. Nicméně lze akceptovat, že určité parciální názory, či názory v jisté oblasti, se z hlediska požadavků morálky různí, resp. mění čas od času a místo od místa, zejména v naší době, charakterizované značným stupněm liberalizace názorů na tyto otázky. Jsou to tudíž především obecné soudy, aby ve svých rozhodnutích vyjadřovaly názory na přesný obsah těchto požadavků, stejně tak jako na "nezbytnost", "omezení" nebo "sankce" zamýšlené k vyhovění těmto požadavkům.

V daném případě je zřejmé, že - jak obecné soudy zjistily v prvním stupni i v odvolacím řízení - předmětné videokazety znázorňovaly násilí na ženách spojené s neúctou k nim a jejich ponižováním. Videokazety byly pořizovány s cílem jejich veřejné distribuce za účelem vytváření zisku. Z rozhodnutí obecných soudů sice není zcela zřejmé, zda v rámci aplikovaného distribučního systému k těmto dílům měli volný přístup i nezletilí, nicméně Ústavní soud je toho názoru, že za daných okolností, s přihlédnutím k mezím úvahy jim ponechaným článkem 10 odst. 2 Úmluvy, obecné soudy byly oprávněny zvážit výše uvedenou "nezbytnost" pro ochranu morálky a uložit stěžovateli trest za rozšiřování videokazet s pornografickým obsahem. Dle přesvědčení Ústavního soudu pro účely § 205 trestního zákona je jakákoliv věc pornografickým dílem, pokud uráží, způsobem, který lze stěží akceptovat, cit pro sexuální slušnost. Pornografické dílo může u normální osoby vyvolávat sexuální vzrušení, vedle toho však může tuto osobu sexuálně znechucovat či odpuzovat. Test pornografické povahy díla, který by měl být aplikován obecným soudem, spočívá na posouzení, zda celkový dojem díla způsobuje morální pohoršení osobě s běžným citěním. Z tohoto pohledu jsou případné znalecké posudky o "uměleckém charakteru" díla či o jeho "osvětové a společensky prospěšné povaze" pro posouzení obecným soudem nerozhodné. Ústavní soud neakceptoval ani názor stěžovatele, že umělecká díla nemohou mít pornografický charakter ve smyslu § 205 tr. řádu. Článek 15 odst. 2 Listiny, zaručující svobodu umělecké tvorby, totiž nelze vykládat izolovaně, bez přihlédnutí k mezím svobody projevu zakotvených v čl. 17 odst. 4 Listiny resp. čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Napadenými rozsudky obecných soudů tudíž dle přesvědčení Ústavního soudu nebyl porušen článek 10 Úmluvy.

Podle ustáleného názoru Ústavního soudu je tento soud při svém rozhodování vázán rozsahem a

obsahem podaného návrhu a ve svém rozhodnutí z jeho hranic (ultra petitem) vykročit nemůže (viz usnesení ve věci sp. zn. Pl. ÚS 16/94, uveřejněné jako usn.č.14 ve Svazku 2 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). V této souvislosti Ústavní soud konstatuje, že znění petitu ústavní stížnosti ponechalo stranou usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2003, čj. 3 Tdo 806/2003-375, jímž bylo odmítnuto dovolání stěžovatele, a to za situace, kdy řešení právních otázek týkajících se výkladu a aplikace § 205 tr. zákona, které jsou jako stížnostní body a argumenty obsaženy v odůvodnění ústavní stížnosti, Ústavnímu soudu primárně nepřísluší, nýbrž přísluší právě obecným soudům a v konečné instanci Nejvyššímu soudu ČR, který jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů v civilním a trestním řízení zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o dovolání v případech stanovených zákonem o řízení před soudy, v tomto konkrétním případě trestním řádem (§ 14 zákona o soudech a soudcích). Je to tudíž dle přesvědčení Ústavního soudu právě Nejvyšší soud ČR, který by z hlediska skutkové podstaty trestného činu dle § 205 tr. zákona měl zaujímat konečné stanovisko k otázkám, jako např. co je a není pornografie, co je veřejná morálka či mravnost, neúcta k člověku a násilí apod. Stěžovatel totiž v dovolání mj. namítal, že předmětné videokazety nelze posoudit jako pornografická díla (nosiče zvuku i obrazu) ohrožující mravnost, že otázku morální závadnosti filmů resp. otázku, zda jsou ve společnosti vnímány jako morálně škodlivé, nelze posoudit vůbec, což je z hlediska posouzení, zda došlo k naplnění skutkové podstaty § 205 tr. zákona, rozhodující. Tyto otázky jsou nepochybně otázkami právními, s nimiž se jak obžaloba, tak zejména obecné soudy aplikující § 205 tr. zákona, měly řádně vyrovnat, přičemž konečnou instancí měl v tomto případě být Nejvyšší soud ČR, v souladu se svým posláním vrcholu soustavy obecných soudů a tím i sjednocovatele jejich judikatury. Pakliže stěžovatel ve svém dovolání tvrdil, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení a tyto skutečnosti v dovolání konkretizoval, nelze dle přesvědčení Ústavního soudu přisvědčit názoru Nejvyššího soudu ČR, že "Vesměs se tedy jedná nikoli o námitky vůči právnímu posouzení, ale o námitky vůči skutkovým zjištěním soudu, přičemž pochybnosti o právním posouzení jsou až druhotné, na údajné vady ve skutkových zjištěních navazující. Dovolatel se tak nepřipustným způsobem pod záminkou údajné existence dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu primárně domáhá přezkoumání skutkových zjištění soudů včetně jiného hodnocení provedených důkazů." Součástí hodnocení provedených důkazů je totiž dle názoru Ústavního soudu také právní posouzení skutku; tvrzení o jeho nesprávnosti je řádným dovolacím důvodem, a proto lze považovat odmítnutí podaného dovolání pro jeho údajnou nepřipustnost za pochybné; právě Nejvyšší soud měl se především vyslovit k těm právním otázkám, jež případ stěžovatele vyvolal a na které stěžovatelovo dovolání poukazovalo. Neučinil-li tak, položil tím jen základ pro to, aby se těmito otázkami zabýval při meritorním přezkumu stěžovaných rozhodnutí až Ústavní soud, v rámci úvah o opodstatněnosti či neopodstatněnosti ústavní stížnosti. Ježto však usnesení Nejvyššího soudu podaným návrhem dotčeno nebylo, nemohl Ústavní soud - vázán svojí vlastní vpředu citovanou judikaturou - k jeho zrušení přistoupit.

Závěrem Ústavní soud uvádí, že rozhodnutí o ústavní stížnosti sice může být významné pro širší okruh blíže neurčených osob hlásících nebo patřících k téže sexuální minoritě jako stěžovatel, nicméně neshledal důvody pro vyhovění návrhu stěžovatele, aby věc byla posouzena jako naléhavá a vyřízena přednostně.

Na základě výše uvedených skutečností proto Ústavnímu soudu nezbylo, než návrh podle ust. § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění, jako zjevně neopodstatněný odmítnout, a to mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků.

Poučení:

Proti usnesení Ústavního soudu odvolání není přípustné.
V Brně dne 19. dubna 2004